

Küreselleşmenin Eğitimin Farklı Boyutları Üzerindeki Etkileri¹

Impacts Of Globalization On Various Aspects Of Education

Oya USLU ÇETİN²

Özet

Rekabetin ve değişimin hızlı yaşandığı günümüzde, teknoloji ve iletişim ağlarındaki gelişmeyle küreselleşme daha hızlı bir şekilde gerçekleşir. Küreselleşme, fiziki sınırların aşılması ve ekonomik ilişkilerin tek bir pazar haline gelmesi olarak bilinir. Farklı yazarlar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanan küreselleşme, toplum tarafından daha çok ekonomik boyutu ile tanınır. Oysaki küreselleşme ile birlikte pek çok yeni kavram ortaya çıkmış olup eğitimde küreselleşme de bunlar arasındadır. Eğitimde daha çok yükseköğretimde belirgin olan küreselleşme, aslında eğitimin her kademesinde ve biriminde etkisini gösterir. Topluma nitelikli işgücü yetiştirmekle görevli olan eğitim kurumları, küreselleşmenin getirdiği gelişmeleri takip ederek yenisidünya düzenine uyumlu bireyler yetiştirebilmek için önlem almakla yükümlüdür. Ancak, görülen odur ki pek çok kurum ve ilgili kişi, küreselleşmenin ve etkilerinin farkında dahi değildir. Buradan hareketle, alan yazın taraması yöntemi ile yapılan bu betimsel çalışmada küreselleşmenin eğitim ve Türkiye'deki eğitim üzerindeki etkileri irdelenmiştir. Küreselleşme bağlamında detaylı bilgiler için yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılmış, konu geniş bir açıdan ele alınmıştır. Bu nedenle öncelikle küreselleşme kavramı açıklanıp sebepleri ve sonuçlarına yer verilmiş, sonra da eğitim üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkileri genel olarak incelendikten sonra konunun daha iyi anlaşılması için eğitim konusu da dört alt başlık altında işlenmiştir. Araştırma sonuçları derlenerek küreselleşmenin eğitime etkisinden olumlu faydalanmak için çeşitli önerilere vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, eğitim, küresel eğitim, eğitimin piyasalaşması.

Abstract

In an era of severe competition and rapid changes, globalization has been flourishing swiftly due to the developments in technology and communication. Globalization is known as crossing the boundaries of lands and the creation of a single market in financial relations. Although defined in different ways by various scientists, society remembers it with its financial dimensions. In fact, lots of new concepts have emerged along with globalization and globalization in education is among these. Although globalization in education has mostly appeared in higher education, it is prevalent in every stage and unit of education. Responsible for training qualified human capital for the society, educational institutions are expected to follow the changes of globalization and take measures to produce individuals who can adapt to the new world order. However, it is obvious that most of the institutions and people in education sector are ignorant of globalization and its effects. In this regard, the effects of globalization on education and education in Turkey were analyzed in this descriptive research, which was carried out in the form of literature review. Data about globalization was gather from both national and international resources and the topic was discussed in detail. Thus, the concept of globalization was explained with its reasons and results and than its impacts on education were studied in a broad sense. This was followed by the detailed analysis of the relationship between education and globalization under four sub-headings. Lastly, the results were examined and suggestions to positively benefit from globalization were given.

Key Words: Globalization, education, global education, marketization of education

¹Bu çalışmanın bir bölümü 11-13 Eylül tarihleri arasında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde düzenlenen 5. Eğitim Yönetimi Forum'unda "Küreselleşmenin Eğitimin Farklı Boyutlarına İlişkin Etkisi Üzerine Bir İnceleme" başlığı ile sözlü bildiri olarak sunulmuş, daha sonra genişletilerek makale haline getirilmiştir.

²Ak. Uzm. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Dış İlişkiler Birimi, Ankara, ouslu@ybu.edu.tr

Giriş

Ülkeler arasında sınırların olmaması veya emperyalizmin aracı olarak bilinen küreselleşme, farklı bakış açılarına göre çok çeşitli şekillerde tanımlanmış olup liberalizmle ilişkilendirilmiştir. 1960'larda ortaya çıkan küreselleşme kavramı, 1980'lerde sıkça kullanılmaya başlanmış, 1990'larda ise bilim adamları tarafından tartışılan bir sözcük olmuştur. Küreselleşme ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel olmak üzere değişik açılardan tanımlanır ve bu tanımlar benzerlik göstermez. Küreselleşme, bir açıdan dünya milletlerinin ekonomi, siyaset ve iletişim alanlarında birbirine yaklaşması, dünyanın küçülmesi ve dünyanın tek bir mekân olarak algılanma bilincinin doğmasıdır. Başka bir açıdan ise, kapitalizmin dünya ölçeğinde yaygınlaşması, tüm dünyanın tek bir pazar haline getirilme çabası, sermaye sahiplerinin dünyaya egemen olmasının bir yolu, modern bilimin ve yeni teknolojilerin bir sonucu olarak yorumlanır (Erdem, 2008, s. 2). Bu da halkın ve çeşitli aydın kesimlerin küreselleşmeye neden karşı olduklarını açıklar. Onlara göre küreselleşme ve onun uygulamaları gelişmiş devletlerin daha güçlü olmasına hizmet eden bir araç olup ulus devletlerin ortadan kalkmasını hedefleyen bir süreçtir.

Çalışmanın ikinci bölümünde küreselleşme kavramı, üçüncü bölümünde ise küreselleşme ve eğitim arasındaki ilişki işlenmiştir. Dördüncü bölüm küreselleşmenin Türkiye'deki eğitim sistemleri üzerindeki etkilerini içermektedir. Sonuç ve öneriler kısmında ise yazarın alan taramasından çıkardığı sonuçlar ve konu ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Küreselleşme Kavramı

Küreselleşme kavramı farklı yazarlar ve sosyologlar tarafından çok değişik şekillerde tanımlanmış olsa da bu tanımların çoğu küreselleşmenin ekonomik boyutuna vurgu yapar. Kapitalistler ve sosyalistler küreselleşme olgusunu farklı bakış açıları ile yorumlamışlardır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir.

Lubers'e göre kavram olarak 'küresel' (global) kelimesi, 400 yıl öncesine dayansa da 'küreselleşme' kavramı daha yenidir. Hirst ve Thompson küreselleşmeyi 'ülkeler arasında büyük ve artan bir ticaret akışı ile sermaye yatırımının gerçekleştiği açık bir uluslararası ekonomi' olarak tanımlarken, sosyolog olan Peter Berger 'ekonomik temelli bir sürecin kültürel yüzü' şeklinde tanımlar. Kavramın ekonomik boyutunu vurgulayan Tezcan ise küreselleşmeyi, kapitalizmin sanayi bakımından genişlemesi ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile dünya toplumlarının ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde iç içe girmesi olarak tanımlar. Giddens'in tanımı ise şu şekildedir: 'küreselleşme ekonomik, siyasal, teknolojik ve kültürel bir olgudur' (Özkan, 2006, s. 12). Bu tanımlar göstermektedir ki her ne kadar küreselleşme ekonomik ilişkilere dayanan bir olgu olsa da sürecin siyasal ve kültürel boyutu kaçınılmazdır. Bu nedenle kavramla ilgili olarak sadece ekonomi temelli bir tanımlama yapmak pek doğru olmayacaktır.

Küreselleşme dünyanın tek pazar haline gelmesidir. Çünkü dünya çapında ekonomik, siyasal ve kültürel bütünleşme; ulus-devlet sınırlarının dışındaki yeni ilişki ve etkileşim biçimleri; fikirlerin ve teknolojinin küresel düzeyde kullanılması; sermayenin evrenselleşmesi, mekânların yaklaşım dünyanın küçülmesi, sınırsız rekabet ve serbest dolaşımın pazarın ulusal sınırların dışına çıkması bu kavramın kapsamındadır (Kaçmazoğlu; aktaran, Balay, 2004, s. 62-63). Her ne kadar bu tanım da kavramın ekonomi boyutuna ağırlık verse de ilişkiler ağının varlığı, çeşitli fikir ve uygulamaların dünyanın pek çok yerinde görülmesi ve tüm bunların kültürü de etkilemesi, küreselleşmenin oldukça geniş alanlarda etkili olan bir süreç olduğunu göstermektedir.

Küreselleşme ile birlikte pek çok yeni kavram ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları rekabet edebilirlik, küresel eğitim, küresel kültür, küresel ekonomi, küresel politika, demokratikleşme, yerelleşme, özelleştirme ve pazarlaştırmadır (Şentürk, 2008a, s. 21). Bu çalışmanın konusu olduğu için aşağıda küresel eğitimin tanımına yer verilmiştir.

Merryfield'a göre (1995) küresel eğitim kültürel çoğulluk, uluslararası bağımlılık ve uluslararası ekonomik rekabet ile şekillenen bir dünyada yer alabilmek için temel oluşturan bilgiyi, yetenekleri ve davranışları geliştirmektir (Özkan, 2006, a. 6).

Güven'e göre (1999) küresel eğitim, dünyadaki kültür ve toplumlar arasındaki bağlantıları vurgulayan bir dünya görüşünü yeni nesillere kazandırmayı ve onları bu doğrultuda yetiştirmeyi hedefler. Bu eğitimin amacı bireylere etnik bilinç, kültürel çoğulculuk ve sınırlar dışında rahatça hareket edebilmek için gerekli becerileri kazandırmaktır. Çünkü geleceğin toplumları ancak bu şekilde barış ve huzur içinde ilişki kurabileceklerdir. Bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere küreselleşme sürecinde eğitime büyük rol düşer. Zira sınırların genişlemesi, ülkeler arası paylaşımların ve ilişkilerin artması bu sürece uyum sağlayabilecek bireylerin yetiştirilmesini gerekli kılar. Bunu sağlayacak toplumsal kurum ise eğitimidir. İnsanlar küreselleşme olgusunu öğrendikçe gereklerini yerine getirmeye çalışacak, böylelikle yenedünya düzeni içinde yaşamakta zorlanmayacaklardır.

Küreselleşme kavramı bazen farklı kavramlarla karıştırılır. Bu kavramlardan biri de uluslararasılaşmadır. Oysa bu iki kavram birbirinden farklıdır.

Küreselleşme; ulusları farklı yönden etkileyen, kendi tarihleri, gelenekleri, kültürleri içinde, teknolojinin, ekonominin, bilginin, insanların, değerlerin sınırlar ötesi akışını ifade ederken uluslararasılaşma, sosyal deneyim ve öğrenme süreçlerini, dünyayı algılayış biçimini değiştiren, dünyayı bütün olarak algılamaya yönelen "dünya sisteminin" belirli bileşenleri şeklinde tanımlanmaktadır (Şentürk, 2008b, s. 196).

Bu tanımlardan yola çıkarak iki kavram arasındaki farkı şu şekilde açıklayabiliriz. Küreselleşme daha çok ekonomik bir süreci, paylaşımların ülke sınırlarının ötesinde olmasını, ortak pazarı ve bağımlılığı vurgularken, uluslararasılaşma bir dünya görüşünü ifade eden ve daha çok kültürel anlayışı ve tutumları yansıtan bir kavramdır. Örneğin uluslararasılaşma amacındaki bir üniversite, çeşitli ülkelerden gelen öğrencileri kabul ederek farklılıklara ve yeniliklere açık olduğunu gösterir. Bu onun varlığını devam ettirebilmek için diğer ülkelere bağımlı olduğunu göstermez. Uluslararası bir nitelik kazanmak ona sadece zenginlik katar.

Küreselleşmenin Nedenleri

Günümüzde artık pek çok ülkenin isteyerek ya da istemeden dâhil olduğu küreselleşme sürecinin sebeplerini belirlemek çok zor değildir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin her geçen gün daha hızlı bir şekilde gelişmesi ve insanların eğitim, özel hayat ve ticaret gibi nedenlerle yurt dışına açılmaları, küreselleşmenin en çok bilinen ve görünen sebepleridir. Ancak küreselleşmenin arka planında yatan nedenler ülkelerin ekonomik çıkarları, büyüme, varlıklarını devam ettirme ve dünyada hâkim güç olma çabaları şeklinde karşımıza çıkar. Bu sebeple bu konuda farklı bakış açılarına sahip olan ekonomistler ve sosyologlar daha değişik yorumlarda bulunur. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralayabiliriz.

Yeni yatırım araçlarının meydana çıkması, bu araçları yaygınlaştırıp etkinliklerini artıran haberleşme sistemlerinin gelişmesi, sermayenin ve bilginin sınır tanımadan serbestçe dolaşmaya başlaması, uydu ve internet teknolojisinin gelişmesi, dünya ekonomisini oluşturan sosyal ve iktisadi etkenlerin birbirlerini etkilemesi ve ulusal ekonomilerin, kültürel ve sosyal değerlerin birbirine yaklaşması dünya çapında küreselleşmeyi kaçınılmaz kılmaktadır. Bilgi teknolojilerinin ucuzlayıp kullanımlarının artması ile birlikte bilgi paylaşımı da kolaylaşmakta ve hız kazanmaktadır. Daha önce kâğıt üzerinden posta yoluyla sağlanan haberleşme, artık dijital ortamda daha kısa bir sürede sağlanmaktadır (Doğan Çeken 2006, s. 3; Erdem 2008, s. 2; Çınar 2009, s. 17). Bilgi paylaşımı kolay ve hızlı olduğundan dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan gelişmeler diğer ülkeleri ve kurumları doğrudan veya dolaylı olarak etkiler. Örneğin bir devlet başkanının yaptığı önemli bir açıklama ile döviz kurları birden değişir, ülkelerin kredi notları düşer veya artar ya da beklenmedik bir soğuk savaş çıkabilir. Yazarların da değindiği gibi başlangıç noktası sosyal, siyasi, ekonomik veya kültürel nedenler olan küreselleşme, aslında bu dört etkenin birbirinden bağımsız olmadığı bir süreçtir.

Bilişim teknolojisinin yanı sıra liberalizm de küreselleşmeyi tetikleyen bir unsurdur. Liberalizm boyutundan baktığımızda, küreselleşme başta toplumsal, ekonomik ve kültürel yönler olmak üzere pek

çok açıdan birçok ülke için tehlike oluşturur. Çünkü küreselleşme, bu açıdan bakıldığında sömürgeci bir anlayışa sahiptir. 1990 sonrası dönemde sosyalist Doğu Bloğu'nun dağılmasıyla seçeneksiz kalan ve ideolojik bir boşluk bulan liberalizm, sosyal devleti ortadan kaldırıp sermaye için çalışan yeni bir düzen oluşturma arayışına girmiştir. Bu nedenle küreselleşme, kapitalizmin elindedir. Dolayısıyla ona hizmet edecek şekilde gelişir (Çınar, 2009, s. 15). Bu bağlamda, başta Amerika olmak üzere ekonomisi güçlü ve dünya çapında söz sahibi olan ülkeler gerek ekonomik güçlerini gerek de teknolojiyi ve dili kullanarak küreselleşmenin yaygınlaşmasına yol açmışlardır. Hatta bu süreci destekleyerek kendi hâkimiyetlerini sürdürmekteki kararlılıklarını da göstermişlerdir.

Küreselleşmenin Sonuçları

Küreselleşmenin ekonomik boyutunun yanı sıra siyasal, sosyal, kültürel ve teknolojik boyutları da olduğundan sonuçları da bunlarla paralellik gösterir. Yani, küreselleşme sürecindeki bir ülkenin hem ekonomisi hem siyasi yapısı hem de sosyal, kültürel ve teknolojik alt yapısı farklılaşmaya başlar. Küreselleşme sonunda ülkelerin değer yargılarında, insanların iletişim biçimlerinde, sosyal ilişkilerde, üretim ve tüketim anlayışlarında ve yaşam şekillerinde değişiklik olur. Bilgi üretiminin ve paylaşımının hız kazanması ile birlikte bilgiye olan ilgi ve ihtiyaç artar. Bunu temin edebilecek ve hızla değişen bilgiye ayak uydurabilecek bireylerin yetişmesi gerekir. Bunun yanı sıra bireylerin, kurumların ve ülkelerin bu değişikliklere paralel olarak kendi içlerinde bir takım değişiklik ve düzenlemeler yapmaları gerekli olur. Daha geniş bir açıdan baktığımızda, ülkelerin politika oluştururken küreselleşmenin olumlu ve olumsuz yönlerini göz önünde bulundurup kendi olanakları doğrultusunda planlama yapmalarının zorunlu olduğunu görürüz.

Küreselleşme, ekonomide, yaşam şeklinde, politikada, bölgesel kontrolün azalmasında ve kültürde ortaya çıkan bir dönüşüm ve bu dönüşüme karşı geliştirilen siyasal tepki şeklinde algılanır. Çünkü küreselleşme, ülkelerin kendi eğitim sistemleri üzerindeki etkilerini azaltarak birçok açıdan değişimi tetikler. Ayrıca, sosyal ve politik gruplarda çoğulculuğu, pazarın özelleştirilmesini, etnik, ulusal ve kültürel gruplardaki farkların artırılmasını destekler. İnsan haklarında küresel bilinç oluşturur. Ürün ve hizmetlerle birlikte fikirleri, örgütleri ve değerleri etkiler. Bunun yanında, ülkeler ve bölgeler arası güç dengelerini de değiştirir çünkü ülkelerarası örgütlenmeler çeşitlenir ve etkileşim ağları artar (Şentürk, 2008b, s. 197). Bu gelişmelere bağlı olarak insanlar arasında hoşgörülü olma, saygı gösterme, muhafazakârlıktan uzaklaşma, yardım alma ve verme konularında istekli olma gibi davranış değişiklikleri olur. Ancak her ülkenin küreselleşmenin getirdiği değişimlere tepkisi aynı olmaz. Bazı ülkeler bu değişiklikleri kolaylıkla kabullenip içselleştirebilirken bazı ülkelerde bu süreç çok zorlu olur. Çünkü her toplumun dokusu, öncelikleri, ihtiyaçları ve amaçları farklıdır. Bu süreci destekleyenler olabileceği gibi eleştirenler ve istemeyenler de olabilir.

Küreselleşmenin siyasal sonuçlarına baktığımızda, en büyük etkinin ulus devlet üzerinde olduğunu görürüz. Halkının çıkarlarını her şeyin üstünde tutan, temel hedefleri ulusun çağdaşlaşması, ülkenin sanayileşmesi ve ülkede sosyal adaletin gelişmesi olan, ulusal varlığa ve benliğe sahip çıkan ulus devlet küreselleşme sonucu güç yitirmeye başlar. Çünkü küreselleşme hem evrenselleşmeyi savunur hem de alt kültürleri, yerelleşmeyi, geleneği, göreneği, farklılıkları öne çıkarır. Bu da evrenselleşme ile yerelleşmenin birbiriyle çelişmesine neden olur (Çınar, 2009, s. 18). Eğitim ve sağlık gibi sektörlerden devlet elinin çekilmesiyle, küresel ihtiyaçlara cevap verebilecek özel sektör devreye girer. Bu da devletin toplum üzerindeki etkisini ve gücünü azalttığından birlik ve beraberlik zarar görür. Oysaki ulus devlet ulusal varlığa ve benliğe büyük önem verir. Bunun yanı sıra, sadece parası olanın hizmet alabildiği toplumsal kurumların ortaya çıkması, gelir eşitsizliğini bir kez daha gözler önüne sererek ulus devletin sosyal adalet ilkesini önemli ölçüde zedeler.

Bu nedenle yerel değerlerinden taviz vermek istemeyen pek çok ülke küreselleşmeye karşı direnir, ulusal çıkarları ve halkının refahını ön planda tutar. Bu durum da yine bölgeler arası kutuplaşmalara, dengelerin bozulmasına, gücün ve paranın yer ve yön değiştirmesine neden olur. Kendi gelenek ve göreneklerini korumak isteyen toplumlar medya ve teknoloji aracılığı ile yerleştirilmeye çalışılan etnik, kültürel ve post modern ayrımlarla savaşıyor. Bu da ülkelerin iç savaş gibi olumsuzluklarla uğraşmak zorunda kalmasına neden olur.

Küreselleşme ve Eğitim

Sosyal yapının en temel kurumlarından biri olan eğitim, küreselleşmenin getirdiği değişimlerden soyutlanamaz. Çünkü eğitimde başlayan bir değişim, hem sosyal yapının diğer unsurlarını etkiler hem de bu unsurlarda oluşan değişimlerden etkilenir. Diğer bir ifadeyle, eğitimle toplumsal değişim arasındaki ilişki karşılıklıdır (Eserpek ve Şişman; aktaran, Gömleksiz ve Kılınç, 2012, s. 399). Bu sebeple küreselleşmenin en önemli etkisi eğitim sistemlerindeki değişikliklerde görülür (Akçay, 2003, s. 2). Çünkü küresel güçler eğitim aracılığıyla, istedikleri tip insanları yetiştirerek güçlerini daha etkin kılabilirler. Eğitimin küreselleşmesi genellikle eğitim yöntem, süreç ve yönetimlerinin gelişmiş ülkelerle uyumuyla ilişkilendirilir. Ancak, eğitim sadece küreselleşmeye uyum için değil, aynı zamanda küreselleşmenin sebep olabileceği sorunların çözümü için de bir araçtır (Akçay, 2003, s. 3). Bu nedenle, küreselleşme ve eğitim arasındaki ilişki detaylı bir şekilde incelenip buna göre plan ve politikalar yapılmalı, küreselleşme sürecinin sadece olumlu yönleri değil aynı zamanda olumsuz yönleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Günümüzde hemen her alanda etkisi hissedilen küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkileri 19. yüzyılın sonlarında başlamıştır. 20. yüzyılın sonlarında iş dünyasında ihtiyaç duyulan elemanın niteliği değişince, eğitimin görevi küresel bir dünyada küresel değerleri kolayca kavrayıp ulusal değerleri koruyabilen yurttaşlar yetiştirmek olmuştur. Ancak, eğitimin görevi sadece küreselleşmeye uyum sağlamak değil aynı zamanda onunla başa çıkabilmek olmalıdır (Gürsu, 2006, s. 2). Bu nedenle, eğitim sistemlerinde değişikliklerin olması kaçınılmazdır. Eğitim sistemleri ülkelerin kültürel ve milli değerlerini gelecek nesillere aktarmaktan sorumlu kurumlar olup değişimin ve gelişimin aracı durumundadırlar. Bu sebeple, hükümetler de ülke içinde geliştirmek istedikleri politikaları uygularken eğitim sisteminden büyük ölçüde faydalanırlar. Nasıl bir insan yetiştirmek istiyorlarsa eğitim sistemlerini o şekilde yapılandırırırlar. Ülke politikalarının dünyada yaşanan değişikliklerden ve bölgesel faktörlerden etkilendiğini göz önünde bulundurduğumuzda, küreselleşmenin bu etkileyici unsurlardan biri olduğunu görürüz.

Küreselleşmenin eğitim üzerine etkilerini inceleyen çalışmalar hem olumlu hem de olumsuz etkilere değinir. Yapılan çalışmaların çoğu, küreselleşmenin okulların işlevini değiştirdiğine ve okulların küreselleşmeye dolayısıyla da kapitalizme hizmet eden bir araç olduğunu vurgular. Bu fikre göre küreselleşme sürecindeki ülkelerde okullardan beklenen, piyasanın üretim gücü ve tüketicisi olan insanı yetiştirmektir. Okul bu amaca hizmet ettiği sürece yararlıdır. Oysaki okulların asıl görevi bireylere insani değerleri aktarma, onlara dünyayı ve toplumları tanıyıp anlama becerilerini kazandırma ve onları iyi vatandaş olarak yetiştirmektir. Ancak, küreselleşmenin talepleri insanlığın taleplerinin önüne geçerek yeni sorunları ortaya çıkarabilir. Örneğin, liberalizmin getirdiği eşitsizlik eğitime de yansır çünkü ülke ve şehir bazında her eğitim kurumu eşit olanaklara sahip değildir (Çınar, 2009, s. 16). Sosyoekonomik düzeyin daha yüksek olduğu kesimler küreselleşmeden olumlu etkilenip daha fazla yarar sağlarken, dezavantajlı bölgelerde bulunan okullar gelişim göstermekte oldukça geriden gelir. Bu da imkânları zaten kısıtlı olan kesimin eğitim alanında da geride kalmasına yol açar.

Küreselleşmeyle birlikte eğitimde yaşanan dönüşümler “toplumsal yarar, hizmet ve düşünce” kavramlarının değerini azaltmıştır. Zira okullar, artık toplumsal kültür yerine ticari kültürün hâkimiyetindedir. Bu nedenle, kendi reklamını ve pazarlamasını yapan her okul, her öğrenci, her idareci ve her eğitim uzmanı, standartlaştırılmış değerlendirme kıstaslarına bağlı bir mükemmeliyetçilik yönünde hareket etmektedir. Dolayısıyla eğitimin verimliliğini ve kalitesini, öğrenci, öğretmen ve okulların skorlarına göre ölçen bir zihniyet gelişmiştir (İnal, 2010, s. 30). Bu da bu tür skorların medya aracılığı ile reklama dönüşmesine, buna bağlı olarak da eğitimde piyasalaşmanın kısır bir döngü içine girmesine neden olmuştur. Hatta eğitimin piyasalaşması eğitimde amaçlar, güdülenme, metotlar, mükemmellikte standartlaşma ve özgürlük gibi pek çok boyuta zarar vermiştir. Ancak, kapitalist ve neo-liberal politikalar yine de küreselleşmenin kapitalist anlamda yayılmasına karşı gösterilen direnci kırmaya çalışır. Çünkü onlar için önemli olan sermayenin devamıdır (Hill, 2003, s. 1). Küresel güçler amaçlarında bu denli kararlı olduğuna göre eğitim sisteminin sürekli olarak erozyona uğraması kaçınılmaz görünmektedir. Bu sistemin dış paydaşları olan çıkar sahiplerinin yanı sıra iç paydaşları olan

eğitmenler ve eğitim alanların da ihtiyaçları, amaçları ve rolleri değişmektedir. Bu nedenle eğitimin kalitesi, çıktılarının verimliliği ve topluma katkıları da sorgulanır hale gelmektedir.

Yine küreselleşme ile beraber sosyal devletin özelliklerini yitirmesi ve bilginin toplum yerine piyasa için üretilmesi üniversiteleri de etkiler. Bu anlamda, üniversitelerin kalitelerini değerlendiren kurumlar ortaya çıkar. Bu değerlendirmelere maruz kalan üniversiteler de küresel bir hizmet verme kaygısı ile yeni bir işlev edinerek az sayıda ve seçkin bireylerin eğitim gördüğü kurumlar yerine, geniş kitlelere hizmet veren kurumlar haline dönüşür. İlk etapta demokrasi ve eşitliğin gelişmesi olarak algılanan bu süreç aslında bu amaçlara hizmet etmez. Zira eğitimin piyasalaşması, üniversitelerin küresel piyasanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yapılandırılması, bu düşüncenin yaygınlaşması, parası olanın okuma özgürlüğüne kavuşması ve okullarda bireyciliğin vurgulanmasıyla eşitlik, özgürlük ve demokrasi kavramları üniversite ortamından uzaklaşır (Gönel ve Akçalı, 2007, s. 10). Dünya çapında sayıları gittikçe artmakta olan özel ve vakıf üniversitelerinin açılmasıyla bu süreç hızlanmakta, yükseköğrenime devam eden öğrencilerin ve verilen eğitimin kalitesi düşmektedir. Çünkü artık akademik başarısı düşük olan bireyler de maddi imkânları varsa kendi ülkelerindeki herhangi bir vakıf üniversitesinde veya başka ülkelerdeki eğitim kurumlarında eğitime devam edebilmektedir. Eğitim herkesin hakkı olsa da akademik başarı ile maddi gücün eşdeğer olması kabul edilebilecek bir durum değildir.

İnsanın çevreye ve değişikliklere uyumunu sağlamak eğitimin görevlerinden birisidir. Ancak küreselleşme ve kapitalizmin ortaya çıkardığı tüketim kültürü sadece ekonomik tüketimi değil değerlerin ve zamanın tüketimini de kapsar. Teknoloji ve beraberinde gelen gelişmeler, yazılı ve görsel basının okullardan daha etkili olmasına neden olur (Çınar, 2009, s. 19). Medyada yansıtılanlarla birlikte toplum tüketime yönelir. Bu da güçlü olan toplumların zayıf olan toplumlar üzerinde söz sahibi olmalarını kolaylaştıran bir durumdur. Benzer şekilde, neo-liberal politikaların etkisindeki küreselleşmenin ekonomik öncelikli davranan, geçmiş ya da geleceği düşünmeyen, anı yaşayan, toplumsal çıkarları düşünmeyen ve bilgi de dâhil her şeyi hızlıca tüketen bireyler yetiştirilmesi, eğitim kurumlarının amaçlarını da değiştirir. Çünkü dünyaya ayak uydurabilecek çıktı vermesi gereken eğitim kurumları da bireyciliği ve tüketimi önemseyip bu felsefeyi gelecek nesillere aktaracak kişiler yetiştirme görevini üstlenir (Gönel ve Akçalı, 2007, s. 11). Oysa bunlar ne birey ne de toplum için faydalı uygulamalar değildir. Çünkü aslında bu şekilde davranarak kendilerinden maddi veya manevi olarak daha güçlü olanların hâkimiyetinde yaşama riskiyle karşı karşıya kalırlar. Bu nedenle eğitim sisteminin küreselleşme ve onun getirdikleri bağlamında kendini yenilemesi ve olası tehlikeleri göz önünde bulundurup buna göre yeni politikalar geliştirmesi gerekir.

Küreselleşmenin etkisiyle eğitim özellikle şu alanlarda yeni anlayışlara bürünmektedir:

Küreselleşme ve Eğitim Yönetimi, Politikası, Planlaması ve Ekonomisi

Eğitim geçmişti öğrenmek, öğrenilen değerleri korumak ve geleceğe hazırlanmak için gerekli bir kurum olduğuna göre toplumların eğitim sistemlerini bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlamaları ve yönetmeleri gerekir. Devlet bütçesinden eğitime ayrılan pay buna göre belirlenmeli ve eğitim politikaları bütçenin karşılayabileceği oranda uygulanabilir olmalıdır. Bu anlamda, politikaların uygulanmasında görev alacak yöneticilere de önemli görev düşer. Zira belirlenen politikalar iyi bir yönetici sayesinde uygulanabilir. Küreselleşmenin eğitime etkisini düşündüğümüz zaman eğitim politikasının, yönetiminin, planlanmasının ve ekonomisinin bu süreçten etkilenmekte olduğunu görürüz. Çünkü küreselleşme ile birlikte ülkeler, siyasi ve kültürel politikalarında çeşitli değişiklikler yapmak ister. Bu tür değişikliklere uyum sağlayabilecek bireyler eğitim kurumlarında yetişeceği için eğitim sisteminde de bir takım değişikliklerin yapılması gerekir. Bu da eğitim politikaları ve planlamalarının değişimini kaçınılmaz yapar. Konu ile ilgili yapılan alan yazında da bununla ilgili sonuçlara varılmıştır.

Sermaye ve emek-gücü olgularının güçlendirdiği küreselleşme süreci, ulus-devlet yapısıyla birlikte bu yapıya hizmet eden kamu kurumlarına da zarar vermiştir. Küreselleşmenin etkisinde olan yerlerde ulus-devlet yapısı bozulmuş ve bu yapıya özgü temel değerler yok olma sürecine girmiştir. Bu durum eğitim hizmetlerinin giderek yerelleşmesine neden olmuştur. Eğitimin yerelleşmesi, okulların kendi kendini yöneten özerk birimlere dönüşmesi anlamına gelir. Diğer bir deyişle liberal ekonominin

de etkisiyle okullar kendi kaynaklarını kendileri bulan, oluşturan ve kullanan ekonomik kurumlara dönüşmüştür. Bu da okullarda tıpkı kar amacı güden işletmelerde olduğu gibi yeni yönetim yaklaşımlarının uygulanmasına neden olmuştur (Özdemir, 2011, s. 1). Buna bağlı olarak okul müdürlerine Toplam Kalite Yönetimi (TKY), Stratejik Yönetim, Stratejik Planlama ve Performansa Dayalı Yönetim gibi alanlarda eğitim verilmiş, müdürler de bunları kendi okullarında uygulamak üzere harekete geçmiştir. Bu amaçla okullarda TKY ekipleri kurulmuş, her ekibin başarısı yılsonu toplantılarında verdiği raporlara göre değerlendirilmiş, hatta performansa göre çeşitli ödül veya cezalar verilmiştir.

Devletin kamusal alandaki görevlerini sınırlandırmayı öngören yeni liberalizm ile birlikte eğitim politikaları sermayeye hizmet etmeye başlamıştır. Eğitimin yatırım aracı ve ticari hizmet olarak algılanmaya başlanması, yanlış kamu yönetimi politikaları sonucu kaynakların azalması ve toplumun beklentilerinin karşılanamaması bu durumu gerekli kılar. Bu nedenle, yükseköğretimin yönetim süreçleri ve akademik yaşam, küreselleşmenin ekonomi politiğinin bir parçası haline getirilir (Şentürk Kökçü, 2007). Bu da küreselleşmenin eğitim yönetimi ve politikaları üzerindeki olumsuz etkisini gösterir çünkü eğitim asıl amacından sapar. Zira eğitim kurumlarının işlevi değişir.

Dünyanın değişen ve gelişen yapısı toplumların sosyal, finansal ve teknolojik alanlarda yakınlaşmalarına ve işbirlikleri kurmalarına neden olmuştur. Ülkelerin bu tür ortaklıklar kurarak değişen dünyaya ayak uydurma zorunluluğu küreselleşmenin bir sonucu olarak görülür (Dağlı; aktaran, Gömleksiz ve Kılınç, 2012, s. 398). Örneğin, aynı şirketin farklı ülkelerdeki şubelerinde çalışan kimselerin benzer davranışlar gösterip birbirleri ile iletişim kurabilmeleri için yabancı dile ihtiyaç duyarlar. Bunun yanında, iletişim içinde oldukları insanların kültürlerini tanıyıp onların normlarına uygun davranmayı da öğrenmeleri gerekir. Bu bağlamda yine eğitim kurumları devreye girer. Bu sebeple, eğitim politikaları belirlenirken bu tür değişiklik ve yeni yapılanmalara uyum sağlayabilecek bireyleri yetiştirebilecek uygulamalara yer verilmelidir. Ancak, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlamak, küreselleşmenin de etkisiyle, imkânsız hale gelmeye başladığından toplumun potansiyel yetenek ve zekâsının kullanılmaması söz konusu olur. Dolayısıyla toplumun kalkınması da gecikir hatta engellenir (Çınar, 2009, s. 17). Bu durum küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkilerinin olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabileceğinin bir göstergesidir. Zira bireylerin birden fazla dil öğrenmeleri ve uyumlu halde yaşamaları güzel bir hedef iken amaca ulaşmak için verilen tavizler durumu olumsuz kılar. Bu nedenle, eğitim politikalarının ülkede eğitim ve fırsat eşitliğini engellemeyecek şekilde yapılması daha doğru görünmektedir.

Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkisini tartışırken güç ilişkilerinden de bahsetmek gerekir. Politik küreselleşme bağlamında, dünya vatandaşlığı kavramı eğitim örgütlerinin işlevini etkilerken bunun yönetim alanındaki yansımaları eğitim kurumlarının kamu-özel ve vakıf olarak ayrılması şeklinde karşımıza çıkar. Bunun yanında hedef geliştirme, strateji belirleme, kalite yönetimi teknikleri, standartlara uyma ve okula dayalı yönetim anlayışı da piyasa ekonomisi ile ilgilidir. Çünkü politik küreselleşme, ulus devletlerin ötesinde uluslararası politik örgütler aracılığı ile yaşanır. Bu yüzden, ulus devletler eğitim amaçları, eğitim politikaları ve uygulamaları konusundaki kontrollerini artırmak durumundadırlar. Dolayısıyla ekonomik rekabet için beceri ve bilgiyi yönetme ile daha fazla ilgilenirler. Aynı zamanda diğer toplumlarla uyum sağlama sorumluluğu yüzünden ulus ötesi güçlerin etki ve gücüyle de karşı karşıya kalırlar ki bu da eğitim politikalarını uygulama süreçlerini zorlaştırır (Şentürk Kökçü, 2007). Bu durum göstermektedir ki küreselleşme, ekonomisi güçlü olan ülkeleri daha güçlü kılarken ekonomisi zayıf olan ülkeleri politika uygulama açısından da olumsuz etkiler. Güçlü toplumlara uyum sağlayabilmek için politikalarını değiştiren ulus devletler kendi içlerinde çelişki ve karmaşa yaşar. Bir taraftan ulusun amaçlarına hizmet edecek eğitim politikaları oluşturmak diğer taraftan küreselleşen dünyaya uygun politikalar geliştirmek zor bir süreçtir. Ayrıca, bu uygulamaları dengeli bir şekilde yürütebilecek yöneticilerin eksikliği ve yetersizliği de bu süreci daha karmaşık hale getirir.

Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkisine ekonomik açıdan baktığımızda, eğitim alanında oluşabilecek sorunların giderilmesi için bütçe planlarının dikkatli bir şekilde yapılması gerektiğini görürüz. Küreselleşen dünyaya ayak uydurabilmek adına planlanan yenilik odaklı eğitim politikalarının finansmanı rastgele bir şekilde yapılamaz. Şentürk Kökçü'nün (2007) de üzerinde durduğu gibi küresel

farkındalık eğitimle sağlanır. Küreselleşme ve eğitim ekonomisi arasındaki ilişki şu şekilde özetlenebilir. Eğitim–küreselleşme ilişkisine, ekonomik perspektiften bakıldığında okulların eleştirel ve bilimsel düşünen, problem çözebilen, işbirlikçi yaklaşım ve takım çalışmasını benimseyen, yüksek düzeyde beceriye sahip işgücü yetiştirmesi büyük önem taşır. Bu doğrultuda rehberlik, yönetim, değişim ve gelişme için etkililik ve verimlilik önemlidir. Küresel çağda eğitim açısından en önemli sorun alanları eğitimde değişim ajanı olma, ulusal standartları geliştirme, öğrenci başarısını artırma, kaliteli öğretmen yetiştirme, okulları Avrupalılaştırma, eğitim reformlarını kapitalist ekonomi ile buluşturma, kapitalizm ile demokrasi arasındaki gerilimi dengede tutma ve demokrasiye katkıda bulunmaktır (Şentürk Kökçü, 2007). Bu alanlardaki sorunların giderilmesi veya en aza indirgenmesi için eğitim finansmanından sorumlu kişilerin bu konularda eğitilmiş ve uzman olmaları gerekir. Ayrıca eğitim sektöründe çalışacak kişilerin problem çözme becerilerinin gelişmiş ve bilimsel düşünebilme yetilerinin güçlü olmaları beklenir.

Küreselleşme ve Öğretmen Yetiştirme

Küreselleşmenin meydana getirdiği değişikliklere uyum sağlayabilmek için öncelikle eğitim kurumları ve öğretmenler hazırlanmalıdır. Çünkü bireyin hızla değişen bilgi toplumuna katılımı ve yeni bilgiler kazanması, yeteneklerini geliştirmesi, yaşam boyu öğrenmeyi benimsemesi ve eskisine oranla daha çok nitelikli olmasıyla mümkün olur. Bunu sağlayacak olan da çok boyutlu düşünebilen ve çeşitli becerilerle donatılmış öğretmenlerin çalıştığı eğitim kurumlarıdır (Balay, 2004, s. 75). Küreselleşme ile birlikte bilgi üretimi ve paylaşımı arttığı için bilginin hızla değişmesi de kaçınılmaz olmuştur. Bu da eğitim örgütlerinde çalışan öğretmenlerin başta kendi alanları olmak üzere eğitimde meydana gelen değişiklikleri takip edebilen, bunları sorgulayabilen ve sürekli araştırma yapıp kendilerini güncelleyebilen yapıda olmalarını gerektirir.

Küreselleşmenin de etkisiyle farklı bölgelerde iş ve eğitim olanaklarının artması ya da savaş, doğal afet veya benzeri nedenlerle dünya çapında göç olgusu artmış, bu da kültür, dil, din, ırk ve sosyo-ekonomik açıdan çok çeşitli öğrenci gruplarını ortaya çıkarmıştır. Böyle çokuluslu ve çeşitli özelliklere sahip bir öğrenci kitlesini küreselleşmeye hazırlamak eğitim kurumlarının görevidir (Banks; aktaran, Wang, Lin, Spalding, Odell ve Klecka, 2011, s. 115). Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlerin yeni nesil öğrenci grubunu anlayabilecek, onları kültürel değişikliklere hazırlayabilecek, küreselleşmenin olumlu ve olumsuz yönlerinden haberdar ve ön yargılardan arınmış yapıda olmaları beklenir. Sınırların kalkmasıyla dünya insanlarını aynı mekânlarda bir araya getiren küreselleşme hoşgörü, saygı ve uyum gibi kavramları ön plana çıkarır. Bu nedenle, öğretmenlerin öğrencilerine bu becerileri kazandırma isteği ve yeteneği önemlidir. Bu da öğretmen yetiştiren kurumların müfredatlarını küreselleşme ekseninde yapılandırmalarını gerektirir. Hatta Ball'ın (2009) da vurguladığı gibi öğretmen eğitimi veren kurumlar, öğretmen adaylarına karmaşık yapıları sınıflarda öğrencilerden edindikleri bilgilerin yanında kendi mesleki ve kişisel bilgilerini kullanarak fikir üretme ve değişiklik yapma becerisini kazandırmalıdır (Wang ve diğerleri, 2011, s. 116). Bu tür beceriler sayesinde yeni mezun öğretmenler günlük hayatta karşılaşacakları durumları kolaylıkla çözümlenebilirler. Çalışmakta olan öğretmenlere de hizmet içi eğitim kursları yoluyla bu beceriler kazandırılabilir. Böylelikle eğitim görmekte olan öğrenciler de durumdan olumlu yönde faydalanabilir.

Eğitimi ülkedeki değişikliklere hazır bireyler yetiştiren bir toplumsal kurum, okulu da bunun bir aracı olarak düşünürsek hiç şüphesiz öğretmenler de bu araçta en çok rol alan aktörlerdir. Güven'e (1999, s. 150) göre öğretmenler değişimle en fazla uğraşmak durumunda olan grup olup hem geçmişle hem de gelecekle ilgilenmek zorundadırlar. Ülkenin milli değerlerini koruyarak küresel dünyaya uygun bireyler yetiştirmekle görevli olduklarından ilk önce kendilerini bu şekilde yetiştirmekle yükümlüdürler. Bu yüzden grupla çalışma, toplumsal gelişmeleri takip etme, öğrenmeyi öğrenme, araştırma, yaşam boyu öğrenme ve birlikte yaşama konularında yeterli bilgi, beceri ve ilgiye sahip olmalıdırlar. Ancak bu şekilde öğrencilerin ve okulların küreselleşmeden olumlu bir şekilde etkilenmelerini sağlayabilirler.

Bir milletin küresel arenada varlığını devam ettirebilmesi için yeni fikirler geliştirebilen, problem çözebilen, işbirliği yapabilen ve farklı ortam ve şartlarda çalışma esnekliğine sahip bir işgücüne ihtiyacı vardır. Bu da bu işgücünü oluşturacak bireylere fen, matematik, iletişim, çok dillilik, medya ve teknoloji okuryazarlığı gibi belirli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasıyla sağlanır. Bu nedenle,

eğitim kurumlarının ve öğretmenlerin öğrencilere bu becerileri kazandırabilecek nitelikte olması gerekir. Ancak dünyanın pek çok yerinde öğretmenler bu bakımdan yetersiz bulunduğundan üretimde ve uygulamada standartlaşmayı sağlayacak yeni müfredat oluşturma, öğretim programları uygulama, ölçme teknikleri hazırlama ve öğretmen yetiştirme programları düzenlenmektedir (Stromquist, Longview Foundation ve Tatto; aktaran, Wang ve diğerleri, 2011, s. 115). Bu yüzden, örneğin Türkiye’de Bolonya süreci sonrasında YÖK’ün görevlendirdiği ve eğitim alanında uzman sekiz üyeden oluşan akreditasyon kurulu, hazırladıkları bir değerlendirme raporu ile Türk yükseköğretimine yeni bir akreditasyon modeli sunmuştur. Bu yeni modeli örnek alan YÖK, eğitim fakültelerinde akreditasyon çalışmaları yapmıştır. Öğretmen eğitimi programlarında yapılan bu çalışmalar eğitimin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi, akademik personel, öğrenciler, fakülte-okul iş birliği, öğrenme kaynakları, yönetim ve kalite güvence sistemi alanlarını içermiştir (Mızıkacı; aktaran, Süngü ve Bayrakçı, 2010, s. 903). Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon adlı çalışmayla öğretmen yetiştirme sisteminin iyileştirilmesi için eğitim fakültelerinin lisans programları yeniden yapılandırılmış olup bu programlar 1998–1999 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm eğitim fakültelerinde uygulanmaya başlamıştır (Kavak; aktaran, Süngü ve Bayrakçı, 2010, s. 903). Böylelikle yetiştirilecek olan yeni öğretmenlerin başta eğitim teknolojileri olmak üzere pedagojik ve mesleki anlamda Avrupa ve diğer dünya üniversiteleri ile uyumlu bir eğitim alarak mezun olduklarında etkin birer öğretmen olmaları hedeflenmiştir. Zira benim de içinde olduğum bu mezun grubu işe başladıkları zaman önceki mezunlarla aralarındaki farkı görmekte zorlanmamış, gerek yeni nesil öğrenci grubuyla iletişim gerek küresel dünyanın beklentilerine ayak uydurma konusunda hiç zorluk çekmemiştir. Hatta çalıştıkları okullardaki öğretmen ve yönetici grubuna çalışmalarında ve yeni uygulamalarda büyük ölçüde yardım etmişlerdir. Aynı zamanda kurumlarında yenilik ve değişimin öncüsü olmuşlardır.

Küreselleşme ve Eğitim Programları

Eğitim programı, bir eğitim kurumunun eğitim alanlara sunduğu, milli eğitimin ve kurumun amaçlarını gerçekleştirmeyi hedefleyen tüm faaliyetlerdir (Varış; aktaran, Gömleksiz ve Kılınç, s. 409). Bu faaliyetlerin gerçekleştirilme düzeyine göre eğitimin akademik anlamda, kültürel mirası aktarmada ve toplumsallaşmayı sağlamada başarılı olup olmadığına karar verilir.

Küreselleşme ile birlikte bilgi akışı hızlanmakta, çeşitli yollardan sağlandığı için bilgi çeşitlilik göstermekte ve hızla değişmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin de yardımı ile okula bağımlı olmayan programların uygulanması da artmaya başlar. Örneğin, dünyanın herhangi bir yerindeki bir kişi internet yolu ile başka bir ülkeden eğitim alabilir. Bu nedenle açık öğretim programları, uzaktan eğitim ve sertifika programları gün geçtikçe yaygın hale gelmeye başlamıştır. Eğitimin küreselleşmesini kolaylaştıran bu durum, eğitim programlarının belirli aralıklarla güncellenmesini ve dünyadaki değişime paralel olarak yeniden yapılandırılmasını gerekli kılar. Bunun yanı sıra eğitimin hemen her düzeyinde eğitim programları düzenlenirken mesleki gelişmelere ve uluslararası ihtiyaca göre müfredat hazırlanmalıdır. Her ne kadar bir iş kolu veya ders o ülkede istihdam için işe yarar görünmese de bireylerin başka ülkelerde de iş bulma fırsatları olduğu için yerelden çok genele dönük programlar hazırlanmaktadır. Bu da eğitimde rekabeti artıran bir unsurdur çünkü başta özel kurumlar veya vakıf kurumları olmak üzere pek çok ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumu yurtdışı bağlantılı ve küresel düzeyde eğitim verdiklerine dair söylemlerle öğrencilerin dikkatini çekmeye çalışır. Hatta bu anlamda ortak eğitim programları, ortak proje ve ortak ders verme etkinlikleri ile eğitim programlarını küresel düzeyde geliştirmeye odaklanırlar. Bunların yanında, küreselleşmenin eğitim programlarına etkisi şu değişiklikleri de kapsar (Balay, 2004, s. 67).

- Bilgiyi temel alan eğitim programlarının izlenmesi,
- Çocuklara düşünme, tartışma ve araştırma ortamı sunan programların hazırlanması,
- Yetişkinlerin eğitim sürecinin dışında bırakılmaması,
- Derslerin bilgi aktarımından çok konuları ve olayları anlamayı ve eleştirel düşünmeyi esas alması,
- Okulların öğrencilere öğrenmeyi öğretmesi,
- Eğitimde çoklu zekâ ile birlikte benlik gelişiminin de hedeflenmesi,
- Bireyin kendini geliştirebileceği ve bireysel yeteneklerini kullanabileceği programların uygulanması,
- Bireyin analiz ve sentez yapabilme, sorun çözme ve etkili iletişim kurma becerilerinin geliştirilmesi,

- Hangi bilgiyi nereden ve nasıl edineceğini bilen, seçici davranan bireylerin yetiştirilmesi,
- Sadece iş yaşamına değil sosyal yaşama yönelik sorumlulukların öğretilmesi,
- Mesleki ve teknik eğitimle birlikte, etik değerlerin de öğretilmesi,
- İşbirliği ve birden fazla disiplini içeren yaklaşımlarla, farklı alanlardan kazanılan bilgileri kullanarak sorun çözme becerisini geliştirme,
- Sözlü ve yazılı iletişim becerilerinin öğretilmesi,
- Entelektüel esnekliği olan, karmaşık sistemlere ilişkin bilgileri işleyebilen, disiplinlerarası boyutta, yaratıcı ve soyut düşünebilen bireylerin yetiştirilmesi.

Balay'ın (2004, s. 76) sözünü etmiş olduğu bu değerlere baktığımızda, küresel eğitimin aslında oldukça önemli doğurguları olduğunu görürüz çünkü bireye önem veren ve sürekli gelişimi destekleyen bir anlayış vardır. Ancak, önemli olan bunları akılcı bir şekilde, ülkenin değerlerini, imkânlarını ve alt yapısını düşünerek planlamaktır. Aksi takdirde, küreselleşmeye ayak uydurmak amacıyla hazırlanan programlar başarı sağlamaktan uzak kalabilecekleri gibi var olan programların uygulanmasını da engelleyebilir.

Eğitim etkinlikleri, ağırlıklı olarak uluslararası alanda kullanılan dili anlamaya ve bilgi üzerindeki güç-kontrol ilişkilerine dayanır (Şentürk Kökçü, 2007). Çünkü yerelleştirme ve küreselleşme arasındaki çatışma bu sonucu kaçınılmaz hale getirir. Bilgi güç olarak algılandığından bilgi üretimini artıracak, sürekli var olan bilgiyi ezberleyecek bireyler değil, bilgiye nasıl ulaşacağını bilen bireylerin yetişmesi önem kazanmaktadır. Bu da öğrencilere bu davranış ve becerileri kazandırmayı hedefleyen programların yapılması ve uygulanmasıyla sağlanır.

Küreselleşme, her yaşta ve her yerde eğitimi mümkün kıldığından yetişkin eğitim programları giderek önem kazanmaktadır (Gürsu, 2006, s. 3). Küreselleşmenin sunduğu imkânlarla emekli olmuş yetişkinler de dâhil olmak üzere pek çok kişi kendi ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda bir yetişkin eğitimi programına dâhil olmak ister. Bu nedenle başta üniversiteler olmak üzere pek çok özel kuruluş ve kamu kurumu yetişkinlere yönelik eğitim programları düzenlemeye başlamıştır. Bu durum hem ülkelerin kültür seviyelerini artırmakta hem de eğitim alma olanağı bulamayan kimselerin bu şekilde ekonomik kazanç elde etmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda bireylerin sosyalleşmesi, psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmeleri, yaşamak için bir sebep bulmaları ve yaşlılık dönemlerinde dahi üretken olmaları huzurlu ve sağlıklı bir toplum oluşmasına katkıda bulunur.

Küreselleşme ile birlikte eğitimde Erasmus gibi çeşitli akademik değişim programları düzenlenebilir olmuştur. Öğrenci ve personel değişimini kapsayan bu programlarda yararlanıcıların kültürel etkinliklerde bulunmaları beklenir. Bu etkinlikler aracılığı ile pek çok kişi farklı kültürleri yerinde tanıma ve kendi kültürünü tanıtmaya fırsatına sahip olmuştur. Bu da var olan ön yargıların kırılıp yeni ön yargıların oluşmasını engellemektedir. Bu yüzden bu tür programlar eğitim programlarına dâhil edilmeli, hem eğitim kurumlarının hem de yerel kurum ve kuruluşların bu tür etkinliklere katılmaları teşvik edilmeli ve uygulamanın önündeki olası engeller ortadan kaldırılmalıdır.

Eğitim küreselleşmeden ayrı düşünülmediğinden eğitimin baş aktörleri olan öğretim üyeleri de bu süreçten bağımsız düşünülemez. Bu nedenle onların bu konudaki deneyim, fikir ve önerileri de büyük önem taşır. Bu konuda öğretim üyeleri ülkemizde küreselleşmenin eğitim programları üzerindeki etkilerini şu şekilde yorumlar (Gömlüksiz ve Kılınç, 2012, s. 410). Küresel ve ulusal özelliklerin bileşimi doğrultusunda esnek ve süreç odaklı olan, demokrasi ve insan hakları konularına yoğunlaşan ve yeniliklerden bağımsız kalmayan eğitim programları oluşturulmuştur. Değişim ve gelişim süreklilik gösterdiğinden eğitim programlarının gelecekteki amaçları da sorgulanmıştır. Öğretim üyelerinin çoğuna göre geleceğin eğitim programları değişime açık ve toplumsal değerleri koruyan, küresel vatandaş yetiştiren, bireyselliğe önem veren, bireyleri iş yaşamına hazırlayan, bireyin potansiyelini değerlendirebilen, teknolojiye açık ve özgün bireyler yetiştirebilen bir yapıda olmalıdır (Gömlüksiz ve Kılınç, 2012, s. 409). Toplum için nitelikli işgücü yetiştiren üniversitelerde bu görüşlerin hâkim olması, küreselleşmenin ve onun eğitim üzerindeki etkilerinin gelecekte de devam edeceğini gösterir. Bu bağlamda, eğitimin uygulayıcıları olarak bu değerlendirmelerde bulunan öğretim üyelerinin kendi hazır bulunuşluk düzeylerinin ne olduğu da ayrı bir tartışma konusudur. Bu nedenle, onların da geleceğe uyum sağlayabilecek şekilde yetiştirilmeleri büyük önem taşır.

Küreselleşme ve Ulusal Dil-Yabancı Dil Eğitimi

Küreselleşme sonucu ulus devletlerin sınırlarını kaybetmesi ve kıtalararası ticaret ve eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi ulusal dillerin önemini yitirmesine neden olur. Çünkü düzenlenen faaliyetlere dünyanın birçok yerinden kişi katılır ve bu kişiler arasında iletişimi sağlayacak ortak bir dile ihtiyaç duyulur. Bu anlamda, ekonomik ve teknolojik gücü elinde bulunduran ülkeler dil konusunda avantajlı durumdadır. Örneğin, 20. yüzyıla kadar İngiltere'nin sömürgecilik anlayışıyla başta Afrika olmak üzere dünyanın birçok bölgesine hâkim olması ve günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nin pek çok konudaki üstünlüğü İngilizce'yi dünyada en çok öğrenilen dil yapmıştır (Eriskon Cangil, 2004, s. 276). Dünyada halen söz sahibi olan Amerika'nın yanında, Çin ve Rusya gibi ülkeler de güçlerini arttırdıkları için İngilizce, Çince ve Rusça popüler diller haline gelmiştir. Bunun yanında, Arap yarımadasının jeopolitik konumu nedeniyle Arapça da çok fazla öğrenilen dillerden biri olmuştur. Sahip olduğu petrol rezervleri ile pek çok zengin barından bu yarımada ticaret, ekonomi ve inşaat sektörlerindeki dış açık konumuyla Arap dilinin öğrenilmesini gerekli kılar.

Bütün bunlar ülkelerin yabancı dil eğitimine önem vermelerini gerektirir. Bu nedenle Türkiye de dâhil olmak üzere pek çok ülkede üniversiteler, özel okullar ve yurtdışı danışmanlık kurumları yabancı dil eğitimi üzerine uluslararası seminer, konferans ve yabancı dil haftası gibi etkinlikler düzenlemekte, öğrencilere yurtdışı yaz okulu fırsatları sunmaktadır. Böylece, yabancı dillerin öğrenilmesine, öğrenilen dil becerilerinin pekiştirilmesine, meslektaşlar arasındaki paylaşımın artmasına ve kültürel etkileşimin yaygınlaşmasına katkıda bulunurlar.

Artık çok kültürlü ve çok dilli bir dünyada yaşamının ve bireysel gelişimin ön koşulu yabancı dil öğrenmektir. Bu zorunluluk dünya ülkelerinin ve ülkemizin yabancı dil politikalarını değiştirmiştir (Eriskon Cangil, 2004, s. 274). Buna bağlı olarak yabancı dil öğretmeni yetiştiren üniversiteler teori ve uygulamayı dengeleyen yeni müfredatlar geliştirmiş, yabancı dil öğretmeni istihdam eden kurumlar da çalıştırdıkları öğretmenlerin gelişimi için kurs, seminer ve benzeri etkinlikler düzenleyerek onların gelişimine katkı sağlamışlardır. Ayrıca, tüm dünyada yabancı dil daha erken yaşlarda öğretilmeye başlanmış hatta öğretim teknik ve metotları da teorik araştırmaların bulguları doğrultusunda yeniden yapılandırılmıştır.

Ticaret, teknoloji ve bilimin dili olan İngilizce, günümüzde tüm dünyanın ortak iletişim dilidir. Ancak artık günümüzde tek dil bilmek yeterli değildir. Hatta Avrupa Birliği gibi çok dilliliği ve çok kültürlülüğü destekleyenlerin olduğu ve buna bağlı olarak dil öğrenimi, dil öğretimi ve dil becerileri ile ilgili ölçütlerin belirlendiği bir dönemde tek bir yabancı dilin öğretilmesine dönük politikalar sorgulanır hale gelmiştir. Zira bu tip programlar tek tip insan yetiştirmekle kalmayıp kültürlerarası etkileşimi kısıtlamaktadır. Çünkü dil öğrenmek aynı zamanda yabancı bir kültürü tanıma ve anlama sürecidir (Eriskon Cangil, 2004, s. 278). Küreselleşmenin kültürel boyutu düşünüldüğünde dil kültür ilişkisi ve dilin kültürü tanıtmadaki etkisi daha iyi anlaşılabilir.

Yabancı dil öğretimi hakkında çok çeşitli yaklaşım ve fikir vardır. Bunlardan bir tanesi, kullanılacak materyalin otantik olmasını yani öğrenilecek dilin özelliklerini yansıtmasını vurgular. Ancak, bu bir anlamda küreselleşmeye hizmet eden ve ulus devletlerin aleyhine işleyen bir sistemdir, çünkü bireyler materyal aracılığıyla dilin kültürünü de özümser. Bu durumda, Gürsu'nun (2006, s. 2) da ileri sürdüğü gibi birey yabancı dilin araç değil amaç olduğunu öğrenir. Bu da milli değerlerin giderek kaybolmasına neden olabilir. Milli değerlerin yanında ulusal dil de tehlike altındadır çünkü yabancı dil kullanan kişiler zamanla bildikleri dilleri karışık kullanmaya, ulusal dilde karşılığı yok diyerek hemen yabancı dildeki kelimeyi kullanmaya ve yabancı dilden gelen sözcükleri olduğu gibi kabullenmeye başlarlar. Oysaki bu teslimiyet kültürel, bilimsel ve sosyal yaşantımızı olumsuz etkiler (Özcan, 2008, s. 56). Zira günümüzde özellikle gençler arasında yabancı dil kökenli kelimelerin kullanılması, bu kelimeleri bilmeyenlerin aşağılanması, turistik bölge olması öne sürülerek birçok mekân isminin yabancı diller ve onların uydurma halleriyle adlandırılması bu etkilerin olumsuz örnekleridir.

Türkiye'de Küreselleşme ve Eğitim

Türk toplumu coğrafi, jeopolitik ve kültürel özellikleri nedeniyle küreselleşmeden her zaman etkilenen bir toplum olmuştur. Örneğin, Osmanlı döneminde İslam uygarlığının içinde olmayı isteyen

Türkler'in Arap ve Fars kültürünün baskın olduğu bir toplum oluşturma çabaları küreselleşmenin tipik bir örneğidir. Bu nedenle, Osmanlı kendi ulusal kültürünü oluşturmaktansa önceleri geleneksel, 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile birlikte de Batı uygarlığının etkisinde kozmopolit bir topluma sahip olmuştur (Aslan, 2004, s. 2). Buna bağlı olarak eğitim sistemi de sürekli çeşitlilik göstermiştir. Bu çeşitlilik de standartlaşmayı engellemiş, toplumda sınıf ayrımı ve eşitsizlik artmıştır.

Küreselleşmenin Türk eğitimi üzerindeki etkileri kendini daha çok olumsuz yönde göstermiştir. Bunun nedeni, Osmanlı döneminde olduğu gibi, ülkemiz eğitim sisteminin kendine özgü yönlerini yeterince koruyamamış olmasıdır. Gelişimi sadece batı ülkelerini örnek alma olarak görme, öğrencilerin sadece yüzeysel bilgilerle donatılmasına neden olmuştur (Güven,1999, s. 155). Batı'nın değerleri öğretilirken kendi ulusal değerlerimiz nispeten göz ardı edilmiştir. Bu nedenle kendi ulusunu ve değerlerini tanıyıp bunlara saygı duyan bireyler yerine, bunları küçümseyebilen ve iyinin hep Batı'da olduğunu düşünen bir nesil yetişmiştir. Bu da yetişmiş insan gücümüzü kaybetmemize ve beyin göçü ile karşı karşıya kalmamıza sebep olmuştur.

Dünya Bankası'nın raporlarına göre özel ders (tutoring) piyasası başta Japonya, Çin ve Rusya olmak üzere, pek çok ülkede gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu durumdan Türkiye de etkilenmiştir. Hatta Dünya Bankası'nın tahminlerine göre Türkiye 2030 yılında en kârlı eğitim pazarları arasında olacaktır (Özer, 2014). Bu da Türkiye'nin küreselleşme sürecinden olumsuz yönde etkilendiğinin bir diğer göstergesidir. Çünkü küresel güçler, kendi başarılarına engel teşkil edebilecek güçlü ulus devletleri zayıflatmak durumundadırlar. Bu amaçla, bu tür ülkelerdeki milli eğitimin yapısını değiştirecek eylemlerde bulunurlar (Özer, 2014). Ülkemizde bunun en belirgin yansımasını sürekli değişen zorunlu eğitim sisteminde görürüz. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012 yılında uygulamaya koyduğu 4+4+4 sisteminden 5 + 3 + 4 eğitim sistemine geri döneceği iddia edilmektedir. Henüz ilk mezunlarını bile vermemiş olan bir sistemin kısa sürede tekrar değiştirilmesine zararın neresinden dönülse kardır şeklinde bakanlar olabilir. Ancak temel eğitim sisteminin bu kadar sık değiştirilmesi ve bunlar yapılırken yabancı ülke modellerinin aynen alınması çeşitli şüpheler doğurabilir. Benzer şekilde, sürekli değişime uğrayan, temel eğitimden orta eğitime geçişte kullanılan ve her biri farklı bilgi ve beceriyi ölçen LGS, OKS, SBS ve TEOG gibi sınavlar hem temel eğitim sürecini hem de ortaöğretimi olumsuz etkilemektedir. Çünkü sık değişen sisteme ayak uydurmaya çalışan öğrenci, öğretmen ve veliler zaman ve emek kaybının yanında psikolojik ve maddi kayıp da yaşamaktadır. Benzer durum üniversite giriş sınavları için de geçerlidir. 1960'larda her üniversitenin kendi sınavını yapması ile başlayan süreç aday sayısının artması ve başvuru, ölçme, puanlama ve sonuçları bildirmede nesnellik ihtiyacı üniversiteye giriş sınavlarının tek merkezden yapılmasını gerekli kılmıştır (ÖSYM, 2012). Bunu takiben her biri farklı özellikte ve ÖSS, ÖYS, YGS, LGS ve LYS adları altında çeşitli sistemler uygulanmıştır. Kimisi tek kimisi çift aşamalı olan, bazıları okul başarısına bazıları sınav başarısına ağırlık veren bu sınavlar hem ortaöğretim hem de yükseköğretim sürecini olumsuz etkilemiştir. Sınavda başarılı olabilmek kaygısı taşıyan öğretmen, öğrenci ve veliler sık yaşanan bu değişikliklerin kurbanı olurken, yükseköğretim kurumları da her yıl değişen ve niteliksizleşen öğrenci profilinden yakınır hale gelmiştir. Girdisi öğrenci, amacı nitelikli insan gücü yetiştirmek olan yükseköğretim kurumları gerek akademik gerek sosyal anlamda zayıf olan yeni öğrenci profili ile nitelikli çıktı vermekte zorlanır olmuştur. Buna bağlı olarak da ülkemiz başta yabancı dil olmak üzere bazı alanlarda personel açısından yabancı uyruklu kişileri tercih etme durumuna gelmiştir. Ortaöğretim ve yükseköğretim sınavlarına hazırlanma süreci güçlü bir rekabet ortamı yaratmış, okulda alınan eğitim yetersiz veya niteliksiz bulunmuş bu da öğrenci ve velileri farklı arayışlara sürüklemiştir. Buna bağlı olarak da eğitim sektöründe dersane, etüt merkezi ve butik okul gibi çeşitli kurumlar ortaya çıkmıştır. Bunu bir gelir ve kar kapısı olarak gören zengin kesimin girişimleriyle eğitim iyice piyasalaşmış, öğrenci, öğretmen ve veliler ve hatta okullar da isteyerek veya istemeyerek bu sistemin parçası olmuşlardır.

Büyük bir genç nüfusa sahip olan ve yükseköğretimden her yıl daha fazla kişiyi mezun eden Türkiye, bu mezunları istihdam etmekte güçlük çekmektedir. Bu sebeple, üniversite mezunları da artık küreselleşme sürecinin kurbanı olmuşlardır. Çünkü artan rekabet ortamı ve kapitalizm, iş arayan veya kariyer yapmak isteyen gençlerin önüne bir dizi engel ve kıstas koyar. Bu nedenle iş arama sürecindeki kişiler çeşitli sertifika programları ve yabancı dil kurslarına devam etmek zorunda kalırlar. Teknolojideki gelişmelerin de yardımıyla bu tür hizmetlere erişim daha kolay hale gelmiştir. Özellikle

uzaktan eğitim ve açık öğretim programları bu piyasayı hem genişletir hem de ucuz bir şekilde sunar (Özer, 2014). Bu bağlamda ülkemizde de ciddi gelişmeler olmuştur. Üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri, belediyeler, halk eğitim merkezleri ve özel kuruluşlar bilgisayar, yabancı dil, bilgi ve belge yönetimi, sekreterlik, işçi sağlığı, iş güvenliği ve yönetici asistanlığı gibi alanlarda çeşitli sertifika programları ve kurslar düzenlemektedir. Sınıfta veya internet yoluyla verilebilen bu eğitimleri sunan kurum ve kuruluşlar gittikçe artmakta olup verilen eğitimin kalitesi, içeriği, öğretmenleri ve diğer unsurları denetlenmemektedir. Bu durum bir taraftan eğitimde piyasalaşmanın Türkiye’de her geçen gün arttığını gösterirken diğer taraftan da yükseköğretim kurumlarının eleştiriye maruz kalmalarına ve kendilerini değiştirmelerine neden olmaktadır.

Küreselleşme ve liberalizmin sebep olduğu eşitsizlik, özel sektörün eğitim camiasına girmesi ile ivme kazanmıştır. Örneğin, küresel sistemin beklentilerini karşılamak için alınan 24 Ocak 1980 ekonomik kararları, 12 Eylül 1980 askeri darbe hükümeti ve daha sonra gelen hükümetlerin politikalarıyla, özel okul açılması ve eğitim hizmetlerinin özelleşmesi hızlanmıştır. Paralı eğitim, eğitimin özelleştirilmesi ve piyasalaştırılması yenedünya düzeni olarak adlandırılan ekonomik küreselleşmenin gerektirdiği uygulamalardır. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği başta olmak üzere, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Ticaret Örgütü gibi kuruluşlar ve Hizmet Ticareti Genel Antlaşması gibi antlaşmalar her ülkede piyasa ekonomisini desteklemektedir. Türkiye’de ise 12 Eylül ve sonrasının hükümetleri, bu dayatmalar doğrultusunda hareket etmeye devam etmiş, eğitim hizmetini giderek daha pahalıya sunmakla birlikte eğitimin metalaşıp piyasalaşmasına yol açacak uygulamalar yapmıştır (Okçabol, 2010, s. 16). Devlet eğitim hizmetlerinden elini çektikçe öğrencilerden fotokopi, spor, temizlik vb adlar altında para toplanmaya başlanmıştır. Bu durum eğitimi dar gelirli için bir külfete dönüştürürken öğretmeni de para toplayan ve piyasadaki girişimci rolüne hazırlayan bir uygulama olmuştur. Ayrıca, Türkiye’de 1980’li yıllarda başlayan piyasa yanlısı politikalar, devletin karşılaması gereken eğitim finansmanını giderek velilerin, yerel yönetimlerin, sermaye gruplarının, özel hayırsever şahısların ve ekonomik veya siyasi kar amacı güden fırsatçıların eline bırakmıştır. Bunun yanında, okul-aile birliklerinin tıpkı bir şirket gibi hareket etmesiyle küreselleşmenin ekonomik etkileri eğitim sektörünü kısıncacı altına almıştır (Ertürk; aktaran, İnal, 2010, s. 29). Bu yüzden, veliler arasında burs bulma, okullar arasında destekleyici bulma ve veliler arasında böbürlenme yarışı başlamıştır. Yaygınlaşan bu bireyci anlayış ise ekonomik bozulmanın yanında kültürel değerlerin yitirilmesine de neden olmuştur. Yasal düzenlemeler, Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) uygulamaları ve özel sektörün çabası ile desteklenen bu küresel anlayış, Türkiye’de eğitimin giderek piyasalaşmasına neden olmuştur (Okçabol, 2010, s. 16-22). Bu durum ülkemizde oldukça hızlı gelişmiş olup çıktının kalitesinden çok sayısı önemli olmuştur.

Küreselleşmenin eğitim politikaları üzerindeki bir diğer etkisi de uluslararası öğrenci alımı ile karşımıza çıkar (Özer, 2014). Uluslararası öğrenci demek aynı zamanda ülke ekonomisine katkı demektir çünkü bu öğrencilerle birlikte ülkeye giren döviz miktarı artar. Bu nedenle, Erasmus + değişim programının yanı sıra ülkemiz herhangi bir programa bağlı olmaksızın uluslararası öğrenci alımına da ağırlık vermiştir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın verdiği bursların yanında Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu’nun başlatmış olduğu Mevlana Değişim Programı ile birlikte ülkemizdeki yabancı uyruklu öğrenci ve öğretim elemanı sayısı arttığı gibi bu tür programlardan faydalanan yurttaşlarımızın sayısı da artmıştır. Bunun hem ekonomik hem de akademik faydalarını değerlendiren ülkemiz, eğitim ve yönetim politikalarını bu tür programları geliştirecek şekilde yapmaktadır.

Küreselleşmenin etkisiyle Türkiye’de eğitim bilimleri de bazı değişikliklere uğramıştır (Erdem, 2008, s. 3). Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1) Eğitim Bilimleri bölümü sayısı artmıştır.
- 2) Eğitim Bilimleri bölümü yeniden yapılandırılmıştır.
- 3) Eğitim Bilimleri bölümü akredite edilmiştir.
- 4) Yurt dışında lisansüstü öğrenim gören Eğitim Bilimci sayısında önemli artış olmuştur.
- 5) İnternet ortamında Eğitim Bilimleriyle ilgili bilgi ve belgelere ulaşım kolaylaşmıştır.
- 6) Eğitim Bilimleriyle ilgili çevrimiçi dergiler yayına başlamıştır.

7) Türkiye, Eğitim Bilimcilerin mesleki gelişimine katkıda bulunacak uluslararası projelere daha çok sayıda ve etkin bir biçimde katılmaya başlamıştır.

8) Eğitim Bilimi bulguları ticari bir olgu haline gelmiştir.

Küreselleşme ile birlikte gündeme gelen ve yaygınlaşan bir olgu olmasına rağmen, ülkemizde kalite güvencesi konusunda sistematik bir yapılanmaya gidilmemiştir. Hatta Bolonya sürecinde ülkelerin yükseköğretim sistemleri değerlendirildiğinde, kalite güvencesi Türkiye'nin en zayıf olduğu alan olmuştur. Ancak, Bolonya sürecinin gerekleri ile yükseköğretim kurumları bu alana daha çok ilgi göstermeye başlamıştır (Süngü ve Bayrakçı, 2010, s. 902). Örneğin, yapılan düzenlemeler sonucu öğretmen ve öğrencilerin gelişimi için farklı fırsatlar sunan Erasmus+ gibi çeşitli değişim programlarına katılım sağlanmıştır. Böylelikle, ülkeler arası ilişkiler artmış daha çok araştırmacı ve öğrenci yurt dışına gidip eğitim alma fırsatına sahip olmuştur. Gerek Türk gerek yabancı hükümetlerin sağladığı burslar Türk araştırmacıların kariyer gelişimi için oldukça önemli bir gelişme olmuştur. Uluslararası çapta düzenlenen eğitim etkinlikleri sayesinde de Türk araştırmacılar eğitim alanındaki çalışmalarını diğer ülkelerdeki meslektaşları ile paylaşma imkânı yakalamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkisi kaçınılmaz ve bilinir olmasına rağmen konunun önemi tam olarak anlaşılmadığı gibi bu alanda sistemli bir yapılanma da olmamıştır.

Küreselleşmenin eğitim sistemi üzerindeki etkisini savunanlar iki grupta toplanır. Olumlu etkileri savunanlar, küreselleşmenin sorun çözebilen ve sürekli öğrenen insanlar yetiştirerek bilgi toplumu yaratmayı amaçladığını ve merkezi kontrolü azaltıp yerelleştirmeyi destekleyerek özerkliği artırdığını öne sürerler. Eğitimin özgür, rekabet edebilir ve kendine güvenen bireyler yetiştirdiğini, bunun da ekonomik gelişmeyi ve demokrasiyi artırdığını savunurlar. Karşı taraf ise küreselleşmenin neden olduğu eşitsizlik, ticarileştirme, eğitimcilerin adaleti, kültürel değerlerin kaybolması ve tüketim toplumunun yetişmesi konularına vurgu yaparlar (Şentürk Kökçü, 2007). Aslında her iki tarafın savları da doğru görünmektedir. Ancak olumlu sonuçlara ulaşma kaygısı ile milli değerlerden feragat edilmesi çok doğru bir yaklaşım değildir. Yapılması gereken, konunun bütünüyle ele alınıp her bir detayın dikkatle incelenmesidir.

Dünya ekonomisinde ortaya çıkan değişimler eğitimdeki reform hareketlerinin de temelini oluşturur. Bu bağlamda, günümüz eğitim kurumlarının, değişime yol veren ve toplumu kalkandıran özelliklerinden ayrılıp, ekonomik düzenin ihtiyaçlarını karşılayan ve hâkim güçlerin devamlılığını sağlayan kurumlara dönüştüğü gözlenmektedir (Özdemir, 2011, s. 1). Oysaki bu kurumların yerinde ve zamanında yapılacak bir planlama ile kendi temel amaçlarından uzaklaşmadan küreselleşmenin beklentilerini karşılaması beklenir. Bu da bilinçli yöneticiler ve çalışanların varlığıyla sağlanacağından eğitim yine kilit nokta olarak karşımıza çıkar.

Küreselleşmenin olumlu yönlerini pekiştirirken olumsuz yönlerini bertaraf etmek için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu bağlamda eğitime büyük iş düşer çünkü ancak eğitim sayesinde sürekli olarak devam eden küreselleşme sürecine uyum sağlanabilir. Eğitim bunu insanları eğitip birey ve toplumları değişimlere uygun hale getirerek yapabilir (Balay, 2004, s. 74). Bu da küreselleşmenin eğitim alanındaki etkilerinin iyi bir şekilde incelenmesini ve eğitim politikalarının daha özenli yapılmasını gerekli kılar. Bunun için eğitim ve öğretimde sistematik ve kurumsal yapılanmaya gidilerek resmi değerlendirme sistemleri oluşturulabilir.

Küreselleşme, uluslararası ticaret ve toplumların birbirini etkilemesi olarak değerlendirildiğinde bunun tarihin her döneminde görüldüğü bilinmektedir. Yapılan akademik çalışmalar ve bilişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlar küreselleşmenin etkileyici ve hızlı gelişimini gösterdiğine göre her ülke bir şekilde bu sürecin içinde yer alacaktır. Ancak küreselleşme kaygısı ile var olan kültürel değerlerden taviz vermek ülkelerin varlıkları ve gelecekleri açısından iyi olmayacağı için bu sürecin yerel özellikler ekseninde daha dikkatli yönetilmesi gerekmektedir.

Eğitimde küresel değişimlere ayak uydurmanın bir yolu da akreditasyon çalışmaları olduğundan ülkeler kendi akreditasyon birimlerini kurarak ve bunların diğer ülkelerdeki birimlerle

işbirliğini sağlayarak süreci kolaylaştırabilirler. Örneğin, Türkiye’de sadece bu işlerle ilgilenen ve üniversitelerin akreditasyon çalışmalarını koordine eden akreditasyon ajansları yoktur. Bu nedenle Türkiye’nin bu tür çalışmalarda mühendislik fakültelerinde yapılan MÜDEK gibi ulusal ve ABET gibi uluslararası akreditasyon uygulamalarını temel alarak yeni politikalar geliştirmesi gerekir (Süngü ve Bayrakçı, 2010, s. 905). Küresel öğrenci ve personel hareketliliğinin arttığı ve aktif bir şekilde gerçekleştiği ülkemizde bu tür bir yaklaşım oldukça etkili olacaktır. Zira ülkemizde her geçen yıl artan devlet ve vakıf üniversiteleri düşünüldüğünde, bu üniversitelerin altyapı ve akademik açıdan rakiplerinin seviyesine ulaşabilmeleri ve küresel piyasanın ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri için gerekli önlemleri almaları büyük önem taşır.

Ancak, akredite ve kalite sistemlerinin başka bir ülkeden sorgusuz transfer edilmesi doğru bir yaklaşım değildir çünkü her ülkenin kültürel, siyasal, yapısal ve alt yapı özellikleri farklıdır. Bu sebeple, her ülke kendi ihtiyaç ve değerleri doğrultusunda çalışma yapmalıdır (Öz; aktaran, Süngü ve Bayrakçı, 2010, s. 905). Bu noktada eğitim önemli bir rol oynar çünkü gelecek kuşaklar eğitim ile yetiştirilir. Eğitim sistemi sayesinde hem küreselleşmeye ayak uydurabilecek hem de kültürel değerlerini koruyup devam ettirebilecek bireyler yetiştirmek ülkelerin öncelikleri arasında olmalıdır. Bu da eğitim sistemi üzerinde değişiklikler yapılırken ülkelerin kültürel değerlerinin mutlaka dikkate alınmasını gerekli kılar. Bir takım değişikliklere ayak uydurmak için eğitim alanında başarılı ülkelerin uygulamalarını olduğu gibi yürürlüğe koymak olumlu sonuçlar doğurmayacaktır. Bu nedenle, bu tür değişiklikler yapılırken kültürel durum, ekonomik olanaklar ve ülkenin alt yapısı ile değişime hazır bulunuşluk düzeyi mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Aksi halde, oldukça olumlu etkileri olabilecek değişiklikler tamamen ters sonuçlar doğurabilir.

Küreselleşme ile birlikte medya ve kitle iletişim araçları eğitim sisteminden daha etkili olabileceği için eğitim yönetimi ve planlaması alanında söz sahibi olanların ivedi bir şekilde harekete geçmesi gerekir. Uygulamaya konulacak politikalarda küreselleşmenin olumlu ve olumsuz yönlerini dikkate alıp müfredatlarını bu çerçevede hazırlamaları daha faydalı olacaktır. Hatta müfredatta medya okuryazarlığı derslerine daha fazla önem verilmesi ve bu derslerin alanında uzman kişiler tarafından verilmesi daha uygun olacaktır. Örneğin, Türkiye’de bu konudaki günümüz uygulaması amacına hizmet etmemektedir çünkü bu dersler genellikle farklı alan öğretmenleri tarafından verilir. Bu nedenle, eğitim fakültelerinde bu konu ile ilgili bölümler açılabilir ya da İletişim Fakültesi mezunu kişiler pedagojik formasyon alarak bu alanda istihdam edilebilir. Bunun yanı sıra eğitim fakültelerinin ders programlarında küreselleşmeyi konu alan derslere yer verilebilir. Halen çalışmakta olan öğretmenler ise bu konuda hizmet içi eğitime tabi tutulabilir. Böylelikle, topluma yön vermesi beklenen okullarda çalışacak öğretmenlerin daha nitelikli olmaları sağlanabilir.

Ayrıca, küreselleşmenin eğitime etkisi üzerine daha fazla çalışma yapılmalıdır. Bu çalışmalar üniversiteler veya eğitim fakülteleri ile sınırlı kalmamalı, eğitimin her seviyesini kapsayacak şekilde planlanmalıdır. Bunun yanında, küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkileri küreselleşmenin ve eğitimin alt dalları dikkate alınarak yapılırsa ortaya daha gerçekçi sonuçlar çıkar ki bu da var olan sorunların çözülmesini ve olası sorunların engellenmesini kolaylaştırır.

Küreselleşme sürecinin ulus devlet yapısını, ulusal kültürü, dolayısıyla da ulusal eğitimi sarsması kaçınılmazdır. Bu yüzden, her ülke kendi geleceğini yeniden planlamalıdır. Çünkü uluslararası uygarlığın oluşmasında rol almak ve ulusal kimlik ve değerleri koruyarak yenedünya düzeninde var olmak için farklı eğitim planlamalarına gerek duyulacaktır (Aslan, 2004, s. 4). Bu bağlamda, özellikle akademik değişim programlarına katılan ülkelerde yapılan akredite çalışmalarına hız verilerek küresel ortamda rekabet edebilecek bireylerin yetişmesi sağlanmalıdır. Televizyon ile eğitim ve bilgisayarlı eğitim gibi yollarla teknolojinin etkin kullanımı sağlanarak bireylerin tam donanımlı mezun olmaları sağlanabilir.

Küreselleşme kapsamında yaşanan gelişmeler ve bunların sebep olduğu talep ve beklentilerin karşılanmasında yaşanan yetersizlikler, özellikle gelecek nesillerin ciddi memnuniyetsizlikler yaşamalarına neden olabilir. Her ne kadar eğitimin temel amaçlarından biri ulusal değerlerin yeni nesile aktarılması olsa da toplumsal sürekliliğin sağlanması için bu yeterli değildir. Çünkü küreselleşen dünyaya uyum sağlayabilmeleri için gelecek kuşakların yeni gelişmeler ve değerler doğrultusunda

eğitilmeleri gerekir (Aslan, 2004, s. 3). Bu yüzden Türkiye’de olduğu gibi diğer ülkeler de çeşitli önlem ve uygulamalara gitmiştir. Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliği sağlamak ve okullarda teknoloji kullanımını geliştirmek amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı tarafından düzenlenen (2006-2010) ve Bilgi Toplumu Stratejisi’nde yer alan Fatih projesi ve akıllı tahta kullanımı gibi projeler yapılmıştır. Ancak bu tür projelerin amaçlarına ulaşabilmesi için devamlılık arz etmesi ve detaylı ve iyi düşünülmüş bir planlamadan sonra hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu da gerekli alt yapının sağlanmasını, ilgili kişilerin bu tür konularda eğitilmesini ve doğru bir zamanlamayı gerektirir. Aksi takdirde emek, kaynak ve zaman kaybı olabileceği gibi proje hedeflerine ulaşmak da imkânsız olabilir.

Eğitim yaşam boyu devam eden kalıcı bir olgudur ve ulusal dil onun temeli olup en önemli araçtır (Özcan, 2008, s. 55). Topluma sağlam bir eğitim verilmek isteniyorsa, küreselleşme ile birlikte zarar görmekte olan ulusal dilin korunması için hem eğitimciler hem de yerel kuruluşlar tarafından gerekli önlemler alınmalıdır. Örneğin, hangi bölüm öğrencisi olursa olsun üniversitelerde tüm öğrenciler etraflı bir ulusal dil dersi almalıdır. Ülkenin dışa açılan yüzü ve bilimsel etkinlikler yapan kişiler olarak üniversite mezunlarının ulusal dili kullanmada yetkin olmaları gerekir. Ayrıca, kompozisyon, şiir ve hikâye yarışmaları, seminer ve konferans gibi etkinliklerle ulusal dilin önemi vurgulanmalı, insanların öncelikli olarak ulusal dili kullanmaları teşvik edilmelidir. Hatta dilin geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve bilim dili olarak kullanılabilmesi için gerekli araştırmalar yapılmalı, bu konuda uzman olan kişi ve kurumlar eşgüdümlü olarak çalışmalıdır. Aksi halde, ulusal dilde başlayan bozulma giderek yaygınlaşacak ve vatanın tehlikeye girmesine neden olabilecektir. Zira dil bir milleti bir arada tutan ortak değerlerden birisidir. Korunması da ilk olarak eğitimin görevidir. Ancak, bu tehlikeler yabancı dil eğitimi ve öğretimine de gölge düşürmemelidir çünkü küresel dünyada başka ülkelerin hâkimiyetine girmeden varlığı devam ettirebilmek için onlarla iletişim şarttır. Bu da yabancı dillerin en iyi ve etkili şekilde öğretilmesini gerekli kılar. Bu sebeple, çağdaş yabancı dil eğitim metotları araştırılmalı, dil öğretmenlerinin sürekli eğitimi sağlanmalı, öğretmenlerin eğitimi teşvik edilmeli, dil öğretim programları öğrencilerin ihtiyaç ve ilgilerine göre hazırlanmalı, öğretim teknikleri çağın teknolojisini kullanmalı, öğrencilerin aktif olmalarını sağlamalı ve yabancı dile karşı olan önyargılardan kurtulmak için onun önemi ve faydası açıklanmalıdır.

Bunların yanı sıra eğitim sektöründe rol alan yönetici, öğretmen, öğretim ve diğer personel ile birlikte velilerin küreselleşme ve eğitime etkileri konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Böylelikle küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkileri olumlu yöne çevrilebilir.

Kaynakça

- Ada, Ş. ve Akan, D. (2007). Değişim sürecinde etkili okullar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 343-373. 20.02.2015 tarihinde <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunikkefd/article/view/1021004182> adresinden erişildi.
- Akçay, R. C. (2003). Küreselleşme, eğitimsel yoksunluk ve yetişkin eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159. 16.02.2015 tarihinde http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/159/akcay.htm adresinden erişildi.
- Aslan, K. (2004). Küreselleşmenin eğitim boyutu. *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 1-5. 17.02.2015 tarihinde <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/eggeefd/article/viewFile/5000004051/> adresinden erişildi.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82. 10.05.2014 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/144/1022.pdf> adresinden erişildi.
- Cheng, Y. C. (2005). Fostering local knowledge and human development in globalization of education. *New Paradigm for Re-engineering Education: Globalization, Localization and Individualization içinde* (ss. 73-94). Dordrecht: Springer, Netherlands. 10.05.2014 tarihinde <http://dx.doi.org/10.1007/1-4020-3620-5> adresinden erişildi.
- Çam, T. (2006). Küreselleşme ve eğitim: 1980 sonrası neoliberal eğitim politikalarının Türk eğitim sistemine etkisi. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir. 25.05.2014 tarihinde www.belgeler.com adresinden erişildi.
- Çınar, İ. (2009). Küreselleşme, eğitim ve gelecek. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(1), 14-30. 12.05.2014 tarihinde www.keg.aku.edu.tr adresinden erişildi.
- Doğan Çeken, Y. (2006). Küreselleşme ve Türkiye’de eğitim politikaları: Yeni ilköğretim müfredatı sosyal bilgiler programı üzerine bir inceleme. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir. 25.05.2014 tarihinde www.belgeler.com adresinden erişildi.
- Erdem, A. R. (2008). Küreselleşme bağlamında Türkiye’de eğitim bilimlerinin bugünü ve geleceği. *Üniversite ve Toplum*, 8(4). 25.05.2014 tarihinde [http](http://www.belgeler.com) adresinden erişildi.
- Eriskon Cangil, B. (2004). Küreselleşme ve Avrupa Birliği yabancı dil eğitim politikaları ışığında 2000li yıllarda Türkiye’de yabancı dil ve yabancı dil öğretmeni yetiştirme politikalarına bir bakış. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 273-282. 04.05.2015 tarihinde <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuayefd/article/viewFile/1023015278/> adresinden erişildi.
- Gömlüksiz, M. N. ve Kılınç, H. H. (2012). Küreselleşmenin eğitim programları üzerindeki etkisine ilişkin akademisyen görüşleri: Nitel bir çalışma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 397-413. 03.02.2015 tarihinde http://www.mku.edu.tr/files/25_dosya_1336138022.pdf adresinden erişildi.
- Gönel, F. D. ve Akçalı, T. (2007). Türkiye’de neoliberal politikaların üniversite eğitimine yansımaları. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5(20), 4-29.
- Gürsu, S. (2006). Eğitim penceresinden küreselleşme. *Eğitişim Dergisi*, 12. 23.05.2014 tarihinde <http://www.egitism.gen.tr/site/arsiv/46-12/204-egitim-kuresellesme.html> adresinden erişildi.
- Güven, İ. (1999). Küreselleşme ve eğitim dizgesine yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1), 145-159. 11.05.2014 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/127/874.pdf> adresinden erişildi.
- Hız, G. (2010). 1980 sonrasında Türkiye’de yükseköğretimde piyasalaştırma ve özelleştirmedeki gelişimler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 55-80. 21.02.2015 tarihinde <http://www.sbed.mu.edu.tr/index.php/asd/article/viewFile/325/289> adresinden erişildi.

- Hill, D. (2003). Global neo-liberalism, the deformation of education and resistance. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 1(1), 2-50. 20.02.2015 tarihinde <http://www.jceps.com/wp-content/uploads/PDFs/01-1-01.pdf> adresinden erişildi.
- İnal, K. (2010). Eğitimdeki neoliberal dil. *Eleştirel Pedagoji Politik Eğitim Dergisi*, 11, 28-32. 23.02.2015 tarihinde <http://www.elestirelpedagoji.com/?pnum=24&pt=11> adresinden erişildi.
- Jansen, J. (2007). Learning and leading in a globalized world: The lessons from South Africa. T. Townsend and R. Bates (eds.), *Handbook of Teacher Education* içinde (ss. 25-40). Springer. Printed in the Netherlands. 22.02.2015 tarihinde <https://books.google.com.tr/books> adresinden erişildi.
- Litz, D. (2011). Globalization and the changing face of educational leadership: Current trends and emerging dilemmas. *International Education Studies*, 4(3), 47-61. 22.02.2015 tarihinde <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ies/article/viewFile/9921/8114> adresinden erişildi.
- Okçabol, R. (2010). Eğitimde özelleşme/piyasalaşma süreçleri ve sonuçları. *Eleştirel Pedagoji Politik Eğitim Dergisi*, 2(11), 15-27. 23.02.2015 tarihinde <http://www.elestirelpedagoji.com/?pnum=24&pt=11.+Say%C4%B1> adresinden erişildi.
- Özcan, H. (2008). Küreselleşme sürecinde ulusal dil, yabancı dil ve farklı türlerde kültürlerarası içerikli metinler üzerine düşünceler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 54-68. 04.05.2015 tarihinde www.befjournal.com.tr/index.php/dergi/article/.../227 adresinde erişildi.
- Özdemir, M. (2011). Küreselleşme, ulus-devletin erozyonu ve yükselen yeni değerler sarmalında eğitim. Değerler Eğitimi Sempozyumu. 26-28 Ekim 2011. Eskişehir.
- Özer, E. (2014). Küreselleşmenin Gözdesi: Piyasalaşmış eğitim hizmeti. 17.02.2015 tarihinde <http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/40215> adresinden erişildi.
- Özkan, T. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin küresel eğitime yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. 25.05.2014 tarihinde <http://library.cu.edu.tr/tezler/5940.pdf> adresinden erişildi.
- Parjanadze, N. (2009). Globalization theories and their effect on education. *IBSU Scientific Journal*, 3(2), 77-78. 17.02.2015 tarihinde journal.ibsu.edu.ge/index.php/ibsusj/article/download/116/125 adresinden erişildi.
- Sayılan, F. (2006). Küresel aktörler (DB ve GATS) ve eğitimde neo-liberal dönüşüm. *Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni*, 4, 44-51. 17.02.2015 tarihinde http://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/1e03cc77d4bbd6b_ek.pdf?dergi adresinden erişildi.
- Seyfi, T. (2006). Küreselleşme-Kültür ilişkisinin eğitim örgütlerini etkileme biçimleri (Kayseri İli Örneği). Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. 25.05.2014 tarihinde www.belgeler.com adresinden erişildi.
- Süngü, H. ve Bayrakçı, M. (2010). Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912. 21.02.2015 tarihinde <http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/view/219> adresinden erişildi.
- Şentürk Kökçü, İ. (2007). Küreselleşmenin eğitim fakülteleri üzerine etkileri. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. 19.05.2014 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden erişildi.
- Şentürk, İ. (2008). Küreselleşmenin Türkiye'deki eğitim fakülteleri üzerine finansman boyutunda etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 19-34. 20.05.2014 tarihinde sbd.ogu.edu.tr/makaleler/9_1_Makale_2.pdf adresinden erişildi.
- Şentürk, İ. (2008). Küreselleşmenin eğitim fakülteleri üzerine öğretim-öğrenme süreçleri boyutunda beklenen ve gözlenen etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(1), 193-224. 19.05.2014 tarihinde <http://uvt.ulakbim.gov.tr/> adresinden erişildi.

- Tezsürücü, D. ve Bursalıoğlu, S. (2013).Yükseköğretimde değişim: Kalite arayışları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 97-108. 20.02.2015 tarihinde <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ksusbd/article/view/5000035260/> adresinden erişildi.
- Wang, J. and Lin, E. ,Spalding, E. , Odell, S.j. , Klecka, C. L. (2011). Understanding teacher education in an era of globalization. *Journal of Teacher Education*, 62(2), 115–120. 24.02.2015 tarihinde jte.sagepub.com/content/62/2/115.full.pdf adresinden erişildi.
- ÖSYM. 24.02.2015 tarihinde <http://www.osym.gov.tr> adresinden erişildi.
- MEB (2012). 24.02.2015 tarihinde <http://fatihprojesi.meb.gov.tr> adresinden erişildi.